

Kelecsényi László

RASTIGNAC PESTEN

A XIX. század utolsó évét mutatja a naptár. Szent István trónján Ferenc József ül, a magyar miniszterelnököt Széll Kálmánnak hívják. A millenniumi ünnepek pompája már csak ragyogó emlék, de Budapest tovább épül és szépül. Nemsokára elkészül az új Országház és az Eskü téri híd. A frissen kiépült Nagykörúton az agg Jókai sétálgat. Mikszáth kedvelői az ÚJ ZRINYIÁSZ nyomdafesték-illatú kötetét forgatják. Párizsban egy vadonatúj technikai érdekesség vonz egyre több érdeklődőt a gomba módra szaporodó kinematográfokba. Pesten a szűk és zajos Király utcába, a 47-es számú házba egy alig huszonegy éves ifjú költözik be a feleségéhez. Már hetedik éve jelennek meg az írásai. Első cikkeit még odahaza, nyíregyházi középiskolás diákként küldöztette a helybéli és a közeli vármegyék székhelyén megjelenő lapoknak. Aztán megszökött otthonról, és nem hatott rá sem fenyegetés, sem kérlelő szülői szó, sem a külföldi tanulás ígérete: épp hogy leérettségizve hírlapírónak szegődött. Rövid debreceni, majd nagyváradai újdondáskodás után Budapestre jött.

„*Valami francia regényből jutott eszébe egy frázis; az ifjú hősről, a deli lovagról, ki lábával toppant a középkori város kapujának küszöbén, és szól: – »Ezt« meghódítom!*” Mondhatta volna ezt az ifjú Krúdy Gyula is, és bizonyára gondolta, ha nem ejtette is ki a száján Balzac regényének, a GORJOT APÓ-nak híressé vált szavait: „*A nous deux maintenant!*”, azaz „*Most mirajtunk a sor!*” Amikor idézett regényhőse, Vertán Pál „*toppant a lábával*” az Ifjúság című regény elején, a fiatal író t jószerivel csak szűk baráti körben ismerik. Újdonsült cimborái nincsenek tisztában vele, kicsoda az a félrehajtott fejű, hallgatag ifjú az asztaltársaságban, akivel olyan jól el lehet üldögdélni a józsefvárosi kiskocsmaleanderes udvarán, és karcos murcit kortyolgatva ábrándozni a jövőről. Még maga Krúdy Gyula sincs egészen tisztában vele, kicsoda ő valójában. Messzi még a hírnév, a siker. Sokat kell még éjjeli órákban vagy hajnali derengésben a papiros fölé hajolva körmölni, hogy az értők végre fölkapják a fejüket, és azt kérdezzék, ki ez a Krúdy. Mindenekelőtt regényt kell írni, regényeket, mert szép novellák ide, figyelemkeltő publicisztikák oda, miféleképpen akkor veszik írószámba a tollforgatót, ha neve alatt fut a kedvenc napilapban vagy a ráérős vasárnapokon lapozgatott képes folyóiratban a folytatásos történet, a regény.

„*Pestre először a Magyar Király társaskocsiján robogtam be*”, mondja egy kései önéletrajzi írásában. (KRÚDY GYULA LÁTOGATÁSAL. In: VALLOMÁS. Magvető, 1963. 257.) Hogy ez melyik évben volt – nem lehet pontosan tudni. Életrajzírói egységesen állítják, hogy 1896 az idejövétel esztendeje. Igen ám, de a szinte még gyerek írótanonc már egy évvel korábban olyan írást publikált, melyből arra lehet következtetni, hogy eltöltött néhány napot – ha nem hetet – a fővárosban. Amikor azután végleg idetelepedett, rájött, hogy a Dorottya utcai háromemeletes előkelő szálloda túl drága az ő zsebének. Egy ideig az akkor még üvegtetővel borított Párizsi utcában húzta meg magát nagyanyja egyik rokona, Radics Pepi cipésműhelyében. Mielőtt állandó lakhelyet talált volna, megfordult a mesterember rokon Gyep utcai otthonában, a Ferencvárosban. A belvárosi üzlethelyiségben találkozott először Podmaniczky Frigyes báróval, azaz „Budapest vőle-

gényével”. Hiába időzött azonban hosszú heteket a főváros legforgalmasabb helyén, megálmodott irodalmi pályája ettől nem lendült mozgásba. Elbúcsúzott hát a Belvárostól, és felfedezte magának a Józsefvárost, az olcsó, de megfizethető, aprócska hónapos szobákat s azokat a kiskocsmákat, ahol nemcsak étkezni lehetett, de olykor napokra meghúzódni a hitelezők raja elől. Sőt, ami fontosabb az írónövendék számára: barátokat lehetett találni a hozzá hasonló álmodozók társaságában. Akácfas utcák, földszintes kocsmák és ezekhez képest előkelőnek ható környékbeli szerkesztőségek – ez lesz Krúdy Gyula pesti életének első színtere, eköré költ mitológiát, ehhez tér majd vissza témaínséges óráiban. Józsefvárosi írásaiból, tárcákból, novellákból akár egy önálló kötetet össze lehetne állítani. Itt indul el a karrier lépcsőin: főúri hölgyek ízlését lesi, utánozza, nekik költi nosztalgikus hangú, szalonirodalomra emlékeztető első regényeit. Itt kapja első jelentősebb honoráriumait Kaposi József szerkesztő úrtól, és egy ígéretet, hogy elbeszéléseinek gyűjteményes kötetét IFJÚSÁG címmel kiadják. Mivel Kaposi nemcsak szerkesztő, hanem katolikus pap, az ifjú írótt fellépteti a Molnár utcai Katolikus Körben, ahol a hallgatóság soraiban ott ül Schlauch Lőrinc nagyváradi bíbornok és irodalompartoló (palotája a Horánszky – akkor: Zerge – utcában), Zichy Nándor gróf, a katolikus klérus egyik szellemi vezére (szobra a mai Lőrinc pap téren). Ide érkezik be és meg az ifjú Krúdy Gyula. Pecunia non olet: a pénznek nincs illata. Őt a ropogós ötforintos bankjegyek izgatták, melyekkel a *Magyar Szemle* szerkesztője, bizonyos Kacsvinszky Lajos zsebből és azonnal fizetett a kéziratért.

Az ifjú író szorgalmasan dolgozott; különösebben nem adott arra, hol jelennek meg írásai. Legyünk őszinték: nemigen válogathatott volna. Meg kellett ragadnia minden kínálkozó lehetőséget, hiszen a tollával szerzett bevételeiből élt, állása nem volt. Egy korai önéletrajzában elsőként a *Fővárosi Lapokat* említi, ahol – úgymond – állomást talált. Az 1864-ben indult újság az első szépirodalmi napilap volt a hazai sajtó történetében. Krúdy a végjátékra érkezett, a lap naponkénti megjelenése éppen ritkult, majd nem sokkal a századforduló után meg is szűnt az újság. Egy gyakran megjelenő irodalmi lap nem nagyon válogathat, neves szerző és pályakezdő fiatal éppúgy előfordul az oldalain, amint nincsenek tekintettel íróik politikai nézeteire sem.

A kezdő író első regényét mégis az *Ország-Világban* publikálta. A HAT NAPIG KERÉKPÁRON 1895 tavaszán jött le folytatásokban, majd a pályakezdő szerző elkövette azt az egyébként a későbbiekben is többször alkalmazott irodalmi csínyt, hogy játékosan abszurd regénykéjét alig fél év leforgása alatt Budapesten kívül még két városban, rövid lélegzetű újságírói állomáshelyein, Debrecenben és Nagyváradon is közölte. Első önálló kötetét ugyancsak az *Ország-Világ* adta ki 1897-ben. „Az ÜRES A FÉSZEK című első könyvem nem is volt igazán könyv. Az Ország-Világ című lap mellékleteit fűzette össze a kedvemért, és írói honorárium gyanánt adta B. Virág Géza, az O.-V. akkori igazgatója.” (KRÚDY GYULA LÁTOGATÁSAI. In: VALLOMÁS. Id. kiad. 277.) Az idézett passzus egyébként perdöntő egy korábban sokat vitatott kiadástörténeti kérdésben. Nevezetesen abban, hogy nincs 1896-os esztergomi nyomtatású SZÖKTETÉS A KASZÁRNYÁBÓL. Terv volt és maradt az a kiadvány; tényét a kétségtelenül megjelent hirdetés mögött kötetet sejtve és sejtetve hiszékeny bibliográfusok vették át egymástól.

Az *Ország-Világ* a kulturális ismeretterjesztést tűzte ki céljával, politikai irányultságot még a sorok között sem igen lehetett kiolvasni közleményeiből. Nem mondható el ugyanez a *Magyar Szemle*ről. A katolikus szellemű irodalmi és művészeti hetilap a századforduló idején szélesre nyitotta kapuit az akkori modernnek előtt (például Csáth,

Juhász Gyula, Kosztolányi is előfordult a hasábjain). Az IFJÚSÁG című regény mellett Krúdynek több rövidprózája is ebben a lapban jelent meg először.

A sajtótörténet más lapjaira tartoznak az afféle periodikák, mint a *Divat Salon* vagy a *Művészvilág*. Nem szépirodalmi lapok voltak, szerkesztőik a jó értelemben vett alkalmazott irodalmat, a gyorsan és jól olvasható, könnyen felejtethető szövegeket részesítették előnyben. Krúdy ezeken a helyeken is előfordult, tárcáicikkei mellett egy-egy folytatásos regényt közölt lapjaikon. Ám regényírásból nem lehetett megélni, heti, sőt napi rendszerességgel kellett publikálnia a fővárosi újságokban. 1896. március 15-i az első nyom, pár nappal előbb jelent meg Pesten, mint a cívisvárosban a BLAHÁNÉ DEBRECENBEN című tárcája. Aztán jött sorban a többi lap, melyeket meghódított a tollával (*Képes Családi Lapok, Egyetértés, Magyarország, Előkelő Világ, Budapesti Hírlap, Magyar Génusz, Pesti Napló, Pesti Hírlap, Vasárnapi Lapok*). A hevenyészve felsorolt címek között éppúgy volt kormánypárti és ellenzéki, mint színvonalas irodalmat közlő vagy az almanachírokat pártfogoló újság. A millennium és a századforduló közötti években ezek a lapok jelentették a kezdő író megélhetését, aki igencsak ambicionálta a regényírást, mert négy esztendő leforgása alatt öt hosszabb-rövidebb, de mindenféle értelemben regénynek tekintendő szöveget publikált a lapokban, illetve egyik-másikat kötetben is.

Egy ifjúsági témájú, bohókás, de a széles olvasóközönség számára írott regénnyel kezdte a „hódítást”. A HAT NAPIG KERÉKPÁRON előszavában bevallja, hogy mintája egy angol könyv volt. Jerome K. Jerome 1889-ben jelentette meg hazájában HÁROM EMBER EGY CSÓNAKBAN – A KUTYÁRÓL NEM IS SZÓLVA című regényét. A népszerű művet csak jóval később, 1920-ban fordították magyarra. Rejtély, hogy Krúdy, aki nem olvasott angolul, hogyan ismerkedett meg a szövegével. Saját regénykéje megírásának idején még szülővárosában tartózkodott. A könyv egy példánya eljutott valamelyik ottani kölcsönkönyvtárba? Az írójelölt a helyi Kaszinóban vagy a Polgári Körben olvasta? (Egyik ott honi mestere, Dálnoki Gaál Gyula volt a kölcsönkönyvtáros.) Akárhogy esett, mintha a derék angol humorista viszont Krúdy pályakezdő regényét olvasta volna, ugyanis évekkel később megírta a „csónakos” történet folytatását, HÁROM EMBER KERÉKPÁRON cím alatt. A rejtélyt talán már senki sem bogyozza ki.

Diákregegy ez a folytatásos történet. A fővároshoz kevés köze van, noha a csalafinta ifjú szerző Pestre helyezi a cselekményt (egyik alcímben Zuglót is emlegeti), ám semmi sem hitelesíti az írói szándékot. Hiányoznak még a későbbi oly jellegzetes pesties színek, minden angolos ebben a históriában: nevek, színterek, hangulatok. El is felejtette az irodalomtörténet, hiába közölte Krúdy rövid idő leforgása alatt háromszor is a szárnypróbalgatását.

Már a pesti irodalmi életben szerzett igencsak szerény tapasztalatai motiválják az IFJÚSÁG történetét. A szöveg először A NYOMTATOTT BETŰ néven lett ismert, a szerző a kötetközlés számára változtatta meg a címet – ha ugyan ő maga volt az átkeresztelő. A regény ugyanis valóban az írott és nyomtatott betű csábításáról szól. Vertán Pál, aki Rastignacként dobbant a lábával, hódítani jött Pestre, de négy év során beleunt a mindennapos hírlapírói robotba.

„Vertán Pál egy esztendő alatt felébredt.

Felébredt abból az álomból, ami eddig édes zsongásban tartotta a lelkét. Tudatára jött annak, hogy – hiába dolgozik. Voltak pillanatai, mikor tisztán állott előtte, hogy végtelenül haszontalan ember. Haszontalan munkát végez. Okvetlenül le kell neki ülni az íróasztalhoz és kigondolni különböző meséket, leírni őket figyelmesen és gonddal, de melyek csak egy napig élnek s meghalnak

a másnappal? Mert másnap új lap van...” (Krúdy Gyula: IFJÚSÁG. In: REGÉNYEK ÉS NAGYOBB ELBESZÉLÉSEK 1. Kalligram, Pozsony, 2005. 73.)

Vértán hazamegy a falujába, ahol nem kell írnia, ahol legföljebb a föld robotoltatja a gazdáját, nem a telhetetlen nyomdagépek. Fülíg beleszerelmesedik egy kedves ifjú tanítónőbe, ám amikor a lány miatt végleg le kellene mondania irodalmi törekvéseiről, megriad, gyötrő habozás után magára hagyja, és visszatér a nyomtatott betű csábító honába – öngyilkos menyasszonya kínzó emlékével szívében.

Az irodalom – úgy látszik – emberáldozatot követel. Nemcsak a körmölő robotos szerző szívét, agyát, de hozzátartozói életét, boldogságát is. Az ÜRES A FÉSZEK kötet cím alatt egybekapcsolt két hosszabb elbeszélés bevezetésében is az írás nehézségeiről esik szó. A szedőgyerekek az előszobában gomboznak a kéziratra várva, míg az író odabenn gyötrődik a sürgős munkával, s végül egy kis énekesmadár segítségével üti össze a várva várt történeteket. Az egyikben a férfi, a másikban az asszony válik hűtlenné hitestársához. Krúdy kissé modernkedik: a két históriát nemcsak tematikusan köti egybe, mesélése közben a szobájába beröppenő kismadárral beszél meg a tanulságokat. Az okos kis szárnyas sokat látott a világból az Erzsébet tér gömbakácain leskelődve. Szinte sajnáljuk, hogy nincs további beleszólása a mesébe.

Az ÜRES A FÉSZEK egyik elbeszélésének hősnője a vidéki unalomból Pestre vágyik. A SZERETLEK! története ellenben egy Tisza menti kastélyban zajlik. A szembesítés a fővárossal azonban ebben a regényben sem marad el. Pesti vendég érkezik a vidéki magányban éldegélő házaspár otthonába. Olyasvalaki, aki eljegyezte magát a múzsákkal, pontosabban az irodalommal. Valóságos sajtózsociográfiát kapunk, mikor efféle passzusokat olvashatunk: „*az általánosságban vett irodalom eggyé vált az újságirodalommal. A napi sajtó erőben és hatalomban szélesen kiterjeszkedett, s az irodalom voltaképpen csak egy ága ma is a mindennapos újságnak, egy rovat és semmi egyéb. [...] Frankenburg és Vachot még szerkeszthettek irodalmi heti újságokat, melyeket az egész országban olvastak, a sajtó hivatása alig terjedt egyébre, mint a vidéki bálók és dáridók regisztrálására, kedves poéták verseinek és novelláinak közlésére.*

A napi sajtó aztán mindent magába foglalt. S eldönthetetlen a kérdés, vajon hasznára vagy kárára történt-e ez a szorosan vett irodalomnak. Némelyek már érezni vélik a napi sajtó túltengésének hátrányait, mások viszont csak így látják az irodalom igazi jövőjét. Az íróknak akkor mindenesetre jobb dolguk volt.” (Krúdy Gyula: SZERETLEK! In: REGÉNYEK ÉS NAGYOBB ELBESZÉLÉSEK 1. Id. kiad. 210–211.)

A pesti vendég unatkozik az ingerszegény környezetben. A városba járkál, ahol érlelődik valamilyen nagy-nagy, addig nem látott fordulat. A szociális gondolkodás évtizedei következnek. Krúdy olyan sorokat vet papírra, melyeket furcsállva olvasunk.

„*Az ember jónak és szabadnak születik, és mert a társadalom teszi rabbá és gonosszá, a társadalom vétkét teszi majd jóvá az a nagy forradalom, amelyiknek jeleit a távolba vigyázók már ott látják beírva a csillagokba, és ez a jel egy keresztbe fekvő kalapács és toll, szimbóluma a munka diadalának.*

Mert még mindig a munka az utolsó és a megvetett, még mindig nem a kalapács zengése és a gőz sivatása tölti meg a földet, nem lobog magasan és becsülten a szellem fáklyája, a szurony és lánc megcsörren, egyik a kézben, a másik a lábbon, és az emberek ott térdelnek a porban a számozatlan fiáker és magánfogat előtt.” (Krúdy Gyula: SZERETLEK! Id. kiad. 223.)

Szokatlan hang ez tőle. Ám ez az együttérző hang, a nagyváros vesztéseivel, a kalapács robotosaival szimpatizáló szemlélet sem teremtett egy csapásra városi, sőt fővárosi írókat Krúdyból. A pesti regény ugyanis *ordináré passzió*, mint írja majd több mint egy

évtized múlva A VÖRÖS POSTAKOCSI előszavában. Sem a *Divat Salon*ban megjelenő HAMU, sem a *Művészvilág* folytatásosa, a PÁL APOSTOL LEVELEI nem azok. Pedig már Pesten, józsefvárosi szobaúrként körmölte hétről hétre a szövegüket, csakhogy élményvilágukat még otthonról, nyírési tájakról és olvasmányélményeiből hozta magával.

A beköszöntő huszadik század lelegején születik meg tollából az első igazán budapesti élményekből táplálkozó, terjedelmére is nagy regénye. 117 folytatásban fut a némi részletében megtörtént eseményekre és személyekre hajazó história egy '48-as, függetlenségi szellemű napilap, a *Budapest* hasábjain. Az 1901-es keletű AZ ARANYBÁNYA nem hasonlít írója korábbi munkáira, de – ami viszont meglepő – egyetlen későbbi regényére sem. Társ nélkül, magányosan áll a beérkezett író korai pályaszakaszának csúcán. Furcsa regény. Olyan, mintha Honoré de Balzac írta volna. Igazából nem emlékeztet azokra a szerzőkre sem, akikhez a kezdő Krúdy írásait szokták hasonlítani. Dickenst, Turgenyevet, Maupassant-t, Zolát emlegették sokszor vele kapcsolatban. Ha nagyon erőltetjük a komparatiztikát, föllehetünk rájuk emlékeztető jegyeket, ám a sokféle hatásból, keveredésből mindenképp valami új született a tollán. Olyasmi, amit később egyetlen nagyobb lélegzetű munkájában sem találunk meg. A huszonhárom éves Krúdy Gyula társadalmi regényt írt 1901-ben. Sem előtte, sem utána nem szakadt ki ehhez hasonló próbálkozás a műhelyéből. Korábbi regényei olykor színes csillogású üvegyöngyökként hatnak emellett. A későbbiekben már ott az igazi Krúdy-hang, az indázó-hajladozó körmondat, a minduntalan jelenné varázsolt régmúlt, a szálelvesztéses írói technika. Itt ebből semmi sincs. Mintha egy eladdig ismeretlen Tolnai Lajos-regényt olvasnánk, mintha a hasonlóképp kezdő Móricz mutogatná oroszlánkörmeit, mintha egy érett, de nem anekdotázó Mikszáth róttá volna a sorokat.

Másfél emberöltőt fog át a XIX. század utolsó harmadában játszódó történet. A kezdetén még élnek a '48-as illúziók, még komolyan veszik a szabadságharc eszményeit, a regény végére azonban már természetes a botrány, a csalás, a politikai köpönyegforgatás. Nincs igazi főszereplő – a minden fordulatot átvészelő Csobánc Péter sem tekinthető annak. A korszak a főhős. A Sándor utcai parlament épülete éppúgy játszik itt, mint egy Andrassy úti villa vagy a költött néven szereplő józsefvárosi kiskocsmák, aprócska üzletek. Krúdy bizonyos fokig a készből dolgozott. Szó sincs róla, hogy AZ ARANYBÁNYA afféle kulcsregény volna. (Majd A VÖRÖS POSTAKOCSI az lesz, melynek szinte minden mellékszereplője volt valaki a múlt század eleji Pesten.) Említésre méltó tény, hogy pár hónappal a folytatásos közlés megkezdése előtt épp a *Budapest* napilap szármolt be egy nagyszabású panamáról. Egy szállítási és építési vállalkozó tűnt el külföldön a befektető részvényesek pénzével, miként Barker úr, a regény egyik mellékalakja. De az igazi modell, a főszereplő Csobánc figurájának ihletője, aki nem más, mint Csávolszky Lajos (1838–1909) lapalapító és képviselő, az 1874-ben indult *Egyetértés* egykori főszerkesztője, előbb ellenzéki, majd kormánypárti politikus. Feltehetőleg ő mutatta be az írósvivőlyént későbbi feleségének, Spiegler Arabella (művésznéven Sattanella) írónőnek. Krúdy már korábban megírta Csávolszkyt: alapos okunk van feltételezni, hogy az IFJÚSÁG elején ő annak a főszerkesztőnek a modellje, aki a kezdő író fogadja a szerkesztőségben (vö. i. m. 70.). Ennek a lapnak, az *Egyetértés*nek volt egészen 1899-ig a főszerkesztője, mikor belebukott gyanús üzelmibe, s lemondani kényszerült. A korabeli Pesten ismert volt a történet, bár biztosat senki sem tudott. Csávolszky visszavonult a közélettől, és majdnem egy évtized múlva – méltán vagy méltatlanul – elfeledve halt meg. Krúdynál mindenesetre regényhőssé változott.

A folytatás nélküli ifjúkori mű felvet és talán megold egy irodalomtörténeti rejtélyt. Tudjuk, hogy AZ ARANYBÁNYA 1901-ben keletkezett, és kötet alakjában ugyanaz év végén jelent meg. De vajon mikor született A PODOLINI KÍSÉRTET? Az először 1906-ban kiadott regény végére, még Krúdy életében odakerült egy furcsa közlemény: „*A regényt írtam 1900-ban.*” Így látott napvilágot a szöveg 1920-ban, ’25-ben, ’28-ban, aztán az író halála után egy kivétellel minden újabb kötetkiadás esetében. Tehát a méltán népszerűséget hozó, felvidéki témájú „kísértetregény” előbb íródott volna, mint a többé-kevésbé elfeledett „városregény”? Lehetséges, de valószínűtlen. Ha abból indulunk ki, hogy a szélesebb olvasóközönség szívesebben vette a fantáziával színezett középkori legendáriumot, mint a fővárosi panamák történetét, még el is hihetjük ezt. Csak hogy van egy apróság, ami hitelteleníti a későbbi datálást. Elképzelhető, hogy a folytonos pénzzavarban élő Krúdy 1900-ban megír egy regényt, és hat évig nem adja oda egyetlen újságnak, kiadónak sem? Aztán 1906-ban, miután évekig csak ifjúsági regényeket publikált, mégis előveszi a kész művet? A felelet: nem. Ellenkezik közzétételével, hiszen sosem dolgozott az asztalfióknak, mindig mindent azonnal le- és eladott (tudjuk jól, olykor ugyanazt többször is). Akkor viszont miért biggyesztette oda az 1920-as kiadás végére azt a mondatot – ha ugyan ő tette. Lehetséges, hogy nyomdahiába eredménye a téves évszám: a nullát hatosnak olvasta a szedő. Akad olyan vélekedés is, mely szerint meguntta már, hogy folyton Mikszáthhoz hasonlítgatják korai prózáját, ezért utólag megfiatalította A PODOLINI KÍSÉRTET-et (Kemény Gábor nyelvész személyes közlése). Lehetséges és elfogadható magyarázatnak látszik ez a gondolat. Ám ha továbbra is kétségeink vannak a felvidéki történet datálásáról, olvassuk párhuzamosan a két könyvet, a fővárosi és a szepességi románt. Hangulat, stílus, nyelvhasználat, történetmondás tekintetében, mintha két kéz írta volna őket. Immár nem hihetjük, hogy A PODOLINI KÍSÉRTET előbb íródott, mint AZ ARANYBÁNYA. Ezt eddig minden kutató készpénznek vette, ám az elfeledett városregény újraolvasása cáfolja ezt a vélekedést. A fővárost meghódítani induló Krúdy Gyula csak 1906-ban, egy felvidéki történettel érte el első nagy irodalmi sikerét.

Géher István

A VÉRMEZŐ: TÖRTÉNELEM ÉS LÉLEKTÖRTÉNET

Nézem a Vérmezőt. Délben a hályogos égből szürke eső esett, most fátyolosan süt a nap, felragyognak a sötétzöld-sárgászöld lombok az esti fényben. A hajnali madárkórusról emlékezem, és próbálom elfelejteni az Attila utcai állandó autózsvajtot. A látvány megnyugtató, ötvenkilenc éve nézem az ablakból. Közben persze felnőttek a közeli fák, és kockaházakkal épültek be a távolabbi dombok.

Ötvenkilenc éve a Vérmező nem ilyen volt, mint most. Behunyom a szemem, hogy visszaképzehessem azt a füves teknőt, amit romházak vetek körül. Hatéves voltam,